

Lili Dujourie in het S.M.A.K.: 'Ik kom uit een tijd dat een vrouw geen studio kon huren zonder dat een man borg stond.' © TOM VERBRUGGEN

Een blij weerzien

Lili Dujourie is niet België's bekendste kunstenares. In de luwte van haar atelier becommentarieert ze nochtans al meer dan vijftig jaar de maatschappelijke ontwikkelingen. Een staalkaart van haar oeuvre is vanaf volgende weekend te zien in twee musea: het S.M.A.K. en Mu.Zee.

EXPO KOEN VAN BOXEM

In de grote zaal van het S.M.A.K. in Gent houdt Lili Dujourie (74) nauwlettend enkele mannen in de gaten die een van haar sculpturen tegen de muur plaatsen. Ze kijkt, geeft commentaar en steekt uiteindelijk een handje toe. Een week voor de opening van de expo 'Plooiën in de tijd' in het S.M.A.K. en Mu.Zee in Oostende is Dujourie behoorlijk gestrest. 'In Oostende zijn we klaar, hier is nog veel werk.'

Of ze toch even tijd wil maken voor de fotograaf, vragen we. 'Moet dat?' We knikken: 'Dat hoort zo bij kunstenaars van nu.' Dujourie haalt haar schouders op: 'Ik ben geen kunstenaar van nu.' Het is een grapje, zo blijkt als we even later op het dakterras van het S.M.A.K. tegenover elkaar zitten en vragen of ze zich echt geen kunstenaar van nu meer voelt. 'Natuurlijk wel, ook al ben ik met mijn 74 niet meer van de jongsten. Kunst is mijn leven. Ik creëer nog elke dag nieuwe dingen. Ik zou niet weten wat ik anders moet doen.'

Dujourie, geboren in Roeselare, is niet de bekendste Belgische kunstenares. Haar oeuvre is nochtans belangrijk. In de jaren zestig was ze een van de eersten die sculpturen maakten uit staal. Later werd ze de pionier van de Vlaamse videokunst. Haar werk is heterogeen: beelden, schilderijen, foto's, video. 'Plooiën in de tijd' toont al die aspecten in twee musea, wat hoogst uitzonderlijk is. Het is ook een statement. 'We leven in een maatschappij van *shared things*. We delen alles. Zo verdeel ik mijn werken over twee musea. Mijn kunst is ook zeer gemengd, dat komt dus goed uit', zegt Dujourie.

Ze ontkent met klem dat het een overzichtstentoonstelling is. 'Die moeten ze maar organiseren als ik dood ben. In de expo probeer ik een geheel te maken van werken van vroeger en nu. Dat is best een uitdaging.'

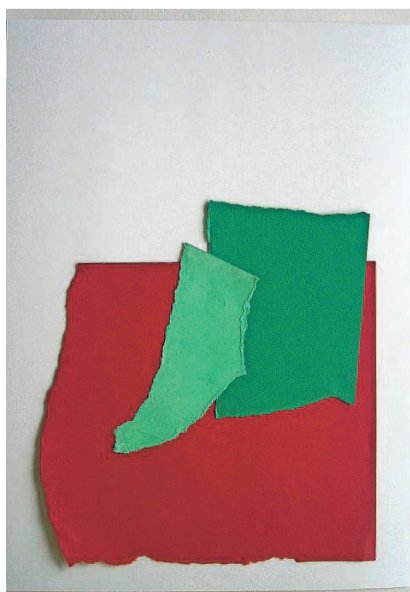
Of een object in Oostende dan wel Gent

'Meander.' © LILI DUJOURIE

'Zonder titel (rood naakt)' © LILI DUJOURIE

'Gescheurd papier 11.' © LILI DUJOURIE

te zien is, wordt grotendeels bepaald door de architectuur van de musea. 'In Oostende heb je grote en kleine ruimtes, hoge en lage plafonds. Dat creëert een ander parcours dan in Gent, waar de zalen groot en hoog zijn.' De titel van de expo werd bedacht door Phillip Van den Bossche, de curator van Mu.Zee. 'Ik vind hem erg mooi. Hij klopt ook voor mij', zegt Dujourie.

'Mijn kunst is een reactie op wat in de wereld gebeurt. Tijd is in beweging. Daarom verandert de wereld voortdurend. Daardoor verandert ook mijn kunst.'

'Ik ben steeds op zoek naar de juiste balans. In het begin van mijn carrière werkte ik met staal. Ik was toen erg onder invloed van het minimalisme en de conceptuele kunst. Dat staal was voor mij geen uiting van kracht of robuustheid. Ik zocht naar evenwicht tussen het materiaal en de veristen van de kunst. Zodat je de sculptuur toch als kunst kon beschouwen en niet als een stalen voorwerp.'

Een zin van klei

Dujourie werkt met uiteenlopende materialen: staal, marmer, fluweel, papier. 'Of dat de essentie van mijn werk is? Nee, jong. Een kunstwerk is een zin. Het materiaal is het woord. De woorden die ik gebruik, zijn het middel om de beste zin te vormen in een context. Soms vraagt de zin klei, dan weer marmer. Ik denk daar lang over na. In Oostende staat een sculptuur 'Meander' gemaakt uit krantenpapier van De Tijd en Financial Times. Dat is mijn antwoord op de financiële crisis, op de rol van de banken. Die is niet zo goed geweest, hè.'

'Je mag me een geëngageerde kunstenaar noemen. De invloed van mei '68 is niet weg te cijferen. En ik ben een feministe, altijd geweest. Niet agressief of zo. Maar opnieuw: de tijdsgeest. Ik was als kind gefascineerd door kunst. In de jaren veertig bestonden nog geen kunstmagazines met afbeeldingen van schilderijen en zo. Ik verzamelde prentjes die bij chocoladerepen zaten. Ik trok naar de Academie in Brussel, leerde er beeldhouwen en schilderen. Ik kon en wilde niet kiezen tussen de twee. Ik wist wel dat ik kunstenaar wilde worden. Maar ik stelde snel vast dat de kunstwereld een mannenwereld is. Daar heb ik tegen moeten opboksen. Dat is veranderd nu. Gelukkig. Natuurlijk is lang nog niet alles perfect. Maar ik kom uit een tijd dat een vrouw geen studio kon huren zonder dat een man borg stond.'

Dujourie's engagement gaat hand in hand met een grote liefde voor de kunstgeschiedenis. 'Dat is de achtergrond van alles wat ik doe. Van Eyck, Rubens, Veronese. Dus ja, schoonheid is ook zeker belangrijk in mijn werk. Wat die schilders deden, probeer ik te vertalen naar vandaag. Die sculptuur uit fluweel waar ik daarnet voor poseerde, is voor mij een schilderij. Fluweel is bij de oude meesters vaak in de achtergrond van een doek aanwezig. Ik haal het naar voor.'

Peter Verhelst eert Lili Dujourie

De schrijver Peter Verhelst is een grote fan van Lili Dujourie. Voor de expo 'Plooiën in de tijd' schreef hij zeven gedichten die de werken van Dujourie als vertrekpunt hebben. De gedichten zijn opgenomen in de catalogus. Op 21 juni houdt Verhelst in het S.M.A.K. in Gent een lezing over Dujourie en wat zij voor hem betekent.

Er zijn nog meer omkeringen in haar werk, als een antwoord op de kunstgeschiedenis. Het beeld van de vrouw in de westerse schilderkunst is eeuwenlang bepaald door mannelijke schilders. In een reeks zwart-witfoto's van een naakte man draait Dujourie het om. Zij bepaalt hoe de man eruitziet. De foto's zijn erg expliciet, en toch is de man erg fragiel, haast vrouwelijk. 'Het was niet de bedoeling om spierkracht te tonen, maar de fragiliteit van het mannenlichaam. Het was niet altijd even gemakkelijk om die foto's tentoon te stellen. Weet u wat het is? Mannen voelen zich erg ongemakkelijk bij het kijken naar mannelijk naakt.'

Zapwereld

Naakt speelt ook een grote rol in haar videoperformances. Dujourie was de eerste kunstenaar in België die in de jaren zeventig dat medium omarmde. 'Video was een openbaring omdat je direct resultaat hebt, zonder tussenkomst van wie ook. Ik zette een camera neer en begon te bewegen. Op een monitor kon ik zien wat ik deed.'

In een reeks video's treedt Dujourie naakt op. 'Als feministe moest ik dat doen. Als antwoord op de vrouw die altijd als model wordt opgevoerd. Het ging me weer om die omkering: het model wordt de vrouw achter de camera. Maar ik kon natuurlijk geen vrouw vragen om te poseren, want dan deed ik hetzelfde als de mannen. Ik moest het dus zelf doen, om mijn punt te maken.'

Een luide lach weerklinkt als we opmerken dat Dujourie de selfietrend ver vooruit was. 'Zo heb ik het nog nooit bekeken.' Ze steekt nog een sigaret op. 'We leven in een zapwereld, hè. Ik verbaas me elke keer opnieuw als ik in een museum rondloop. Mensen kijken niet meer. Ze nemen foto's, om te tonen dat ze er zijn geweest. Heel bizar. De kunst wordt haast

Ik spreek niet over andere kunstenaars. Iedereen doet wat hij denkt te moeten doen.

Lili Dujourie, kunstenares

een bijkomstigheid. Weet u, toen ik bekend werd met mijn videowerk, wilden mensen uit de kunstwereld me pushen om daarin verder te gaan. Maar ik heb me nooit willen vastpinnen op een aspect van de kunst.'

Op de expo wordt Dujourie weer verenigd met werken die ze soms jaren niet meer heeft gezien. 'Ik noem het een blij weerzien.' Of ze soms het gevoel heeft dat ze sommige werken nu niet meer zou kunnen of willen maken? 'Dat is niet relevant. Mijn werken zijn zoals ik al zei mijn antwoord op ontwikkelingen in de maatschappij. De tijd is nu anders dan dertig of vijftig jaar geleden. Ik leef nu, ik maak nu kunst, met wat nu gebeurt.'

Aan stoppen denkt Dujourie niet. 'Als iets af is, begin ik aan het volgende. In mijn hoofd stopt het nooit. Een normaal leven met drie weken vakantie, dat ken ik niet.' We leggen haar nog de opmerking van Martin Germann, de curator van de expo, voor dat ze de artistieke moeder is van Michaël Borremans en Berlinde De Bruyckere omdat hun werk ook gebed is in de kunstgeschiedenis. 'Ik spreek niet over andere kunstenaars. Iedereen doet wat hij denkt te moeten doen. Dat zij sterren zijn en ik niet, dat maakt me echt niet uit. En mag ik nu verder gaan werken?'

'Lili Dujourie - Plooiën in de tijd' loopt van 6 juni tot 4 oktober in S.M.A.K. Gent en Mu.Zee Oostende.